

FEDERAL ALMANYA'DA BÖLGE PLÂNLAMASI

Dr. Georg KLEMT

Çev.: Dr. Ruşen Y. KELEŞ

Tebliğime, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin teşkilâtını ele almakla başladıktan sonra merkezî hükümetin gerçekleştireceği çeşitli bölge kalkınma programlarını anlatacak ve aynı zamanda konut yapımının, bölge kalkınma politikasındaki önemine dokunacağım. Son bölümde de, Federal Hükümetin, bu alandaki görevleri üzerinde duracağım.

Bugün, Federal Almanya'nın nüfusu 54 milyon civarında, yüzölçümü ise 250.000 km. kareden azdır. Bu rakamlardan birincisine, Batı Berlin'in 2.2 milyon nüfusunu da katmak gerekir. Eyaletlerin sahip oldukları topraklar, bünyeleri itibariyle birbirinden çok farklıdır. Bir yanda, işyerlerinin ve nüfusun çok yoğun olduğu yerler, öte yanda da az yoğun nüfuslu, ekonomik bünyeleri zayıf bölgeler vardır. 220 kişi olan ortalama nüfus yoğunluğu, Kuzey Rhine-Wesuphalia'da 570 i, Bavyera'da ise 135 i bulmaktadır. Nüfus yoğunluğu, şehirlere göre gözden geçirilirse, bunun km. kareye Bonn'da 4700, Düsseldorf'da 4400, Neuenburg vorm Wald'da 48, Lüchow - Dannenberg'de 43 olduğu görülür. Son iki kasaba Demir-Perde'ye çok yakın bulunmaktadır. Federal Almanya toprakları üzerindeki genel dengesizlik, çeşitli bölgelerin ekonomik bünyelerini gösteren bir haritada kolayca görülebilir. Aşağıdaki bilgiler, Prof. Dr. Isenberg tarafından yapılan bir araştırmaya dayanmaktadır. Yukarıda söz konusu edilen haritada, gösterge olarak, 100 nüfus başına, sanayi sektöründe çalışan insanların sayısı alınmıştır.

Prof. Isenberg, Federal Almanya topraklarını dört bölüme ayırmaktadır:

1) **Büyük şehir bölgeleri ve bu bölgelerin merkezleri:** Bunlar, nüfusu yarım milyonu geçen, kilometre kareye en az 1000 kişi düşen, kendine yeterli büyük şehir bölgeleridir. Bu merkezler Hamburg ve Bremen'de olduğu gibi, bir büyük şehirle o şehrin çevre-

sinden ibaret olabileceği gibi Mannheim - Ludwigshafen'deki gibi, nüfus toplamı yarım milyonu aşan, birkaç büyük şehirden meydana gelmiş de olabilirler.

2) Sanayi için ayrılmış bölgeler: Bu bölgelerde, büyük şehir merkezlerine rastlanmaz. 100 kişi içinde 12 den fazla bir nüfus sanayide çalışmaktadır. Büyük şehirlerden farklı olarak, bu bölgelerde, küçük ve orta büyüklükteki şehirlerle, yalnız işçiler için yerleşme imkânları bulunan büyükçe köy toplulukları yer alır. Gelir kaynağı, çoğunlukla sanayidir.

3) Çeşitli kullanma maksatları için ayrılmış bölgeler: Bu bölgelerde, sanayide çalışan nüfus, 100 kişide 6 ilâ 12 arasındadır. Başlıca gelir kaynakları sanayi ve tarım olmakla beraber, sanayi ağır basmaktadır.

4) Tarım bölgeleri: Bu bölgelerde ise, sanayide çalışan nüfus 100 kişide 6 dan azdır ve en önemli gelir kaynağını tarım teşkil etmektedir.

Nüfus yoğunluğu, kilometre kareye, büyük şehir bölgelerinin merkezlerinde 2200, sanayi bölgelerinde 230, çeşitli kullanma maksatlarına ayrılmış yerlerde 120, tarımsal topraklarda ise 90 dir. Büyük şehir merkezlerinde çalışan nüfus ile, tarım bölgelerindeki **sınai nüfus arasındaki oran 1/15 dir.** Büyük şehir merkezleri ile, sanayi için ayrılmış bölgeler, bütün Almanya'nın üçte birinden az bir kısmını kaplamakla beraber, nüfusun üçte ikisinden ve sınai işyerlerinin beşte dördünden fazlasına sahip bulunmaktadır. Büyük şehir merkezlerindeki çetin arsa problemlerine dokunmıyacağız. Bu problemler, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi, diğer sanayileşmiş ülkelerdeki merkezlerde rastlanan problemlerin aynidir.

Büyük şehir merkezlerinin aksine, ve yüksek doğurganlık oranlarına rağmen, Almanya'da köylük yerler, özellikle Sovyet işgal bölgesi sınırlarına yakın köyler; savaş sonrası yıllarında, yeni nüfus hareketleri ve sürülen kimselerin başka bölgelerde yerleşmeleri sonucunda, büyük ölçüde nüfus kaybetmiştir.

Acaba Federal Almanya'da büyük şehirlerde aşırı nüfus toplanmasını durdurmak için neler yapılmaktadır? Memleket bünyesinin tek yönlü kalkınmasının tehlikeli bir durum olduğunu düşünen hükümet birkaç yıldanberi bölge kalkınmasının en önemli görevini gerçekleştirmeye, hususiyile, yapılacak konutların daha geniş bir coğrafi alana yayılması ve az gelişmiş bölgelerin kalkındırıl-

ması gibi problemlerin çözümünü sağlamaya teşebbüs etmiştir. Piyasa ekonomisinin hâkim olduğu bir millî politika çerçevesi içinde, büyük şehir merkezleriyle az gelişmiş bölgelerde uygulanacak tedbirler, antidemokratik olmayacak, bir takım emir ve nehiylerden ibaret kalacak, iyi bir piyasa tatbikatı ile uzlaşabilen idarî vasıtalar yardımıyla gerçekleştirilecektir. Kişiler, ticarî işletmeler kurmakta ve bunların kuruluş yerlerini seçmekte hürdürler; müteşebbis ne yapacağını kararlaştırırken başkalarından direktif almamaktadır. **Bununla beraber mutlak özgürlük her zaman optimum kuruluş yerinin seçileceği anlamını taşımadığından, piyasa düzeni ile çatışma halinde olmayan dolaylı teşvik unsurlarıyla, bölgelerin ekonomik bünyelerinin kalkınması etkilendirilecektir.** Bu teşvik unsurları şunlardır: İyi şartlarla kredi verme; sanayi bölgelerinden arsa temini; kamusal konut yardımlarının belli amaçlar için kullanılması, kamu emir ve sözleşmeleri, vergi muafıkları; yol, kanalizasyon ve telefon hatları yapımı; sosyal ve kültürel kalkınmanın hızlandırılması.

Federal Almanya Anayasası'nın temel hükümlerinden birine göre, bölgesel kalkınmanın sorumluluğu; pek çoğu, kalkınmaya muhtaç bölgeleri için kalkınma plân ve programı hazırlayan eyaletlere düşmektedir. Bu programların kapsamı, birinden diğerine değişmekle beraber, geniş ölçüde eyaletlerin malî imkânlarına bağlı bulunmaktadır. Ancak, bir eyalet tarafından girilen bölge plânlama projelerini uygulamaya o eyaletin gücü yetmiyorsa, o takdirde merkezî hükümet harekete geçmektedir.

Federal Hükümetin 1951 yılından beri, eyaletleri bir «bölge kalkınması programı» ile desteklemesinin sebebi işte budur. Program üç cephelidir:

a) İktisadî ve sosyal bakımlardan gerilemekte olan bölgeler için bir toplu imar programının ve şimdiye kadar ihmal edilen yerlerde de, arsaları yeraltı ve yerüstü tesisleriyle inşaata olgun duruma getirme programının uygulanması;

b) İktisaden geri kalmış bölgelerdeki şehir merkezlerinin geliştirilmesi ile ilgili bir programın hazırlanması;

c) Sovyet işgal bölgesi sınırlarına yakın yerler için ayrı bir kalkındırma programı uygulanması.

a) Gerilemekte olan bölgeler için yeni bir toplu imar programı :

Bu programın, iktisaden az gelişmiş bölgeler için hazırlanan kalkınma programını destekliyeceği düşünülmüştür. Yapılan yardımlar aşağıda yer almaktadır:

1. Alt yapı yatırımlarının (sanayi bölgelerinin iyileştirilmesi, haberleşme, yol, kanalizasyon ve diğer hizmetlerin sağlanması) finansmanı için mahallî idarelerle, mahallî idare birliklerine verilen krediler ve yapılan bağışlar.
2. Bölgelerde yerleşmeye hazır müteşebbislere verilecek uzun vâdeli ve az faizli yatırım kredileri. Bu kredi, her bir işyeri için 10.000 Marktan fazla olmayacaktır.
3. Bu bölgelerde devamlı olarak yerleşmiş bulunan ticarî kurumların, verimliliklerini arttırmak üzere uygulayacakları modern metodların uzun vâdeli ve düşük faizli kredilerle finanse edilmesi.
4. Ticareti genel olarak ilerletmekte kullanılacak metodların (ticaret, haberleşme bürolarının kurulması gibi) finanse edilebilmesi için yapılan yardımlar ve verilen krediler.
5. Verimliliği arttıran ve tarımsal bünyenin iyileşmesini sağlayan tedbirleri finanse etmek üzere verilen krediler ve yapılan yardımlar.
6. Turizmin gelişmesiyle ilgili olarak alınacak tedbirler için verilen krediler ve yapılan yardımlar.
7. Bu bölgelerdeki nüfusun kalifiye işlerde çalışmasını sağlamak üzere hazırlanacak eğitim programları için verilen krediler ve yapılan yardımlar.

Ancak her türlü yatırım bir işe fiilen başlandıktan sonra ve talep üzerine yapılmaktadır. Kurulacak sınaî tesisler için kuruluş yerinin seçilmesinde Bölge Plânlama dairelerinin de oyu bulunmakla beraber, son olarak müteşebbis veya iş adamı herşeyin sorumlusu durumundadır.

Bugün, topluca imarı programa alınmış bulunan yerlerde - ki bunların 116 sı kasaba (37 yerde kasabanın yalnız bir kısmı gerilemektedir), 13 ü şehirdir - toplam nüfus 7 milyondur. Şimdiye kadar ihmal edilmiş bölgeler için 1960 malî yılı imar programına ek olarak ayrı bir toplu imar programı hazırlanmıştır. Bu program, imar programının şümülüne giren diğer yerlerle kıyaslandığında aynı ticarî gelişmeyi göstermeyen (Bayerischer Wald, Röhn, Eifel v.s.) şehir ve kasabaları içine almaktadır.

b) İktisaden geri kalmış bölgelerdeki merkezlerin geliştirilmesi :

İktisaden geri kalmış köylük yerlerdeki toplulukların kalkındırılması programı, büyük şehir merkezlerinde aşırı nüfus toplanmasının önlenmesi ve sanayi merkezlerindeki kalabalık nüfusun dağıtılması amacına hizmet etmektedir. Bu program çerçevesinde, esas karakterlerini küçük tarım işletmeleri teşkil eden köylük yerlerin de sanayileşmesini kolaylaştırmak düşünülmektedir. Programa göre, harekete zorlayan sebep, karşılaşılan güçlükler değildir. Fakat hareket noktası olarak alınan hususlar, bu yerlerin iktisaden geri kalmış bölgelerdeki birtakım merkezî fonksiyonları olan kasabalarındaki kadar alt - yapı yatırımlarından yararlandırılmıştır. Bu yerler, bir yandan büyük şehir merkezlerinin emici etkilerini frenliyecek, iç göç hareketlerini durduracak, öte yandan da, bizzat çevrelerindeki iktisaden az gelişmiş bölgelerin enerji dağıtım merkezleri olacaktır. Bu köy kalkınma merkezlerinin seçiminde dikkate alınan hususlar şunlardır :

1. Geniş çalışma potansiyeli olan bir bölgenin ortasında bulunmak;
2. İşçilerin işyerlerine kısa zamanda varabilmelerini sağlamak üzere, rasyonel çalışan bir ulaştırma ve haberleşme tesisleri şebekesine sahip bulunmak,
3. Temel şehir hizmetleri (kültür merkezi, okullar ve sağlık tesisleri) bulunmak,
4. Sanayiın kurulmasında rol oynayabilecek unsurlara sahip olmak.

Köy kalkınma merkezleri programı gereğince, yalnız yeni kurulacak teşebbüslere yardım yapılmaktadır. Yardım, uzun vâdeli ve düşük faizli krediden ibarettir.

Ayrıca, şehirlere, sanayi bölgelerini iyileştirmek için krediler verilmekte ve yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar sayesinde, mahallî idareler de, sanayicilere, kullanıma hazır duruma getirilmiş arsaları daha çabuk gösterebilmektedirler. Köy kalkınma merkezlerinin sayısı halen 31 dir. Fakat yalnız 22 sine (bunların bir kısmı da gerilemekte olan bölgelerde değildir.) yardım yapılmaktadır; diğer 9 u ise alabilecekleri kadar yardım almış durumdadırlar.

Bu faaliyet 2 yıldanberi devam etmesine rağmen, esas itibariyle kararlı bir gayret ifade eden bu köy merkezleri programı başarılı bir şekilde uygulanmaktadır ve çoğunluk, bunun çok iyi bir program olduğuna inanmaktadır.

c) Sovyet işgal bölgesi sınırlarına yakın bölgelerin kalkınması:

Bu programın esasını, 3 Haziran 1953 tarihli bir parlamento kararı ve Federal Hükümetin bu karar gereğince yaptığı çalışmalar teşkil etmektedir. Coğrafi konumu itibariyle, bu bölge kısmen, gerilemekte olan bölgelerin aynıdır. Ancak, bu programın, iktisadi amaçlardan ayrı olarak, açık bir siyasi mahiyeti olan daha geniş hedefleri de vardır. Almanya'nın işgal bölgelerine ayrılması üzerine, sınır bölgelerindeki ticari faaliyet, yüzyıllardır sahip bulunduğu piyasaları büyük ölçüde kaybetmiş, memleketi bölen hat, birçok çiftçileri topraklarını terketmek zorunda bırakmış, köyler ve caddeler eski bütünlüğünü kaybetmiştir. Doğu nüfuz bölgesini sınırlayan toprakların Doğu kesiminin % 87 si kadardır. Sınır bölgesi 40 Km. genişliğinde bir arazi şeridi olup, demirpende boyunca uzamakta, 107 şehir ve kasaba ile 6.5 milyon nüfusa sahip bulunmaktadır.

Merkezî hükümet tarafından bu bölge için yapılan yardımlar, gerilemekte olan bölgelerin yeniden imarı ve kalkınması programları için yapılan yardımların aynıdır. Fakat, bölgenin özel konumu, yapılan yardımlarda bazı değişmelerin öngörülmesini ve ek tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Bu tedbirler şunlardır:

a) 1945 den sonra çizilen işgal hattı sebebiyle zarara uğramış bulunan tarım işletmelerine malî yardım;

b) eski piyasaların kaybedilmiş olmasından doğan ulaştırma masrafları için malî yardım;

c) sınaî teşebbüslere tanınacak vergi imtiyazları;

d) devletin vereceği iş ve malzeme siparişlerinde bu bölgeye öncelik tanımak.

Federal hükümetin bölge kalkınması için harcadığı fonların yarısından çoğu bu sınır bölgesine gitmektedir.

Fazla olarak, aynı kaynaktan ayrılan özel fonlarla bu bölgede kültür faaliyetlerinin hızlandırılmasına çalışılmaktadır.

Bu vesileyle belirtmek gerekir ki, Federal Mesken Bakanlığı, sınır bölgesindeki kalifiye işçiler ve personel için konut yapımını, 1955 yılındanberi, özel fonlar ayırarak desteklemektedir. Bununla bir yandan, kalifiye işçilerin başka bölgelere göç etmelerini durdurmak, öte yandan da, yeni kurulacak veya genişletilecek sınaî teşebbüslerde çalıştırılacak işçi bulma programları gereğince bu bölgeye gelecek işçilere yer sağlamak amacı güdülmektedir. Bölge idareleri, kendi kaynaklarından önemli bir miktarı bu amaca ayırmaktadırlar. Böylece mevcut sermaye esas itibariyle, konut sahibi olmayı teşvik etmek üzere kullanılmaktadır. Çünkü, demir perde boyunca kalifiye insan gücünün yerleşmesi genellikle arzu edilmektedir. 1955 - 1961 yılları arasında bu amaca ayrılan 38 milyon Mark, bu bölgede çalışan kalifiye işçiler ve personel için yapılan 13.000 konuta yardım etmek için kullanılmıştır. Federal Mesken Bakanlığının sınır bölgesindeki kalifiye işçilere konut yapmak için verdiği paranın, Bakanlığın, bölge kalkınma programlarını gerçekleştirmek üzere kullandığı para ile bir ilgisi yoktur. Ancak bölgede düzenli bir gelişmenin sağlanması, kaynakların coğrafî dağılışındaki ilkeler, bölgenin iktisadî kalkınması ve ulaşılmak istenen politik hedefler gibi ilkeler her iki program için de aynıdır.

Federal Hükümetten yardım gören gerilemekte olan bölgeler, sınırlarda yer alan bölgeler, hep birlikte 83.000 Km. karelik bir alan kaplamaktadır ki, bu, memleket yüzölçümünün üçte biri eder. Bölgede yaşayan nüfus ise 13.5 milyon olup bu da, bütün Almanya nüfusunun dörtte biri kadardır. Bu bölgelere 1951 den 1961 e kadar devlet bütçesinden 1.5 milyar Mark harcanmıştır. (Bir milyonu kredi, 500 milyonu bağış olarak). Bu meblâğın 600 milyon Markından sınaî teşebbüsler yararlanmış, 200 milyonu da sanayi bölgelerinin iyileştirilmesinin finansmanında kullanılmıştır.

Federal Hükümetin bölgelere yardım etmekle güttüğü amaç; bu bölgelerde yaşayan insanların hayatlarını kazanma imkânları ile, bölgede yaşayan nüfus miktarı arasındaki ölçsüzlükleri, bölgelerin iktisadî bünyelerinde değişiklikler yaratmak ve devletçe yapılan yardımları şartlara göre ayarlamak suretiyle ortadan kaldırmak veya azaltmaktır. Bu nevi tedbirlerin ilk amacı, yeni mahallî kaynaklar bularak iktisadî verimi artırmaktır. Bir teşebbüsün başarısı ile maddî inputları arasında haklı bir denge bulunmalıdır. Bölge iktisadî kalkınması programı mevzu kanunlara dayanmaktadır. Bu programın sorumluluğu, bakanlıklardan çoğu-

nun temsilci göndendiği bir Bakanlıklararası Komiteye (IMNOS) verilmiştir. Ekonomi Bakanlığı, bu komitede görev alan başlıca icracı dairedir. IMNOS eyaletler tarafından hazırlanmış programları incelemekte ve bunlara Devlet bütçesinden yardım yapılması hususunda karar vermektedir.

Bölge kalkınma programı gereğince Federal Hükümetin bazı bölgelere yaptığı yardımlardan ayrı olarak, merkezî hükümet tarafından hazırlanan ve bölge plânlaması çalışmalarını etkileyen başka programlar da vardır. «Yeşil Plân», «Emsland Plânı» ve «Sahil Plânı» bunlar arasındadır. Bunlar tarımsal bünyenin iyileşmesini, tarımsal gelirlerin tedricen artmasını, Federal Çalışma Bürosu ve İşsizlik Sigortası fonlarından düşük faizli kredi alarak, bölgeye bölge dışından çalışmaya gelecek olanlara konut sağlanması amacını gütmektedirler. Bu meblâğ ile konut yapımına ve özellikle iktisaden gelişmiş olmamakla beraber gelişmeye elverişli bölgelerdeki küçük ve orta büyüklükteki şehirlerde mülk meskenleri yapımına yardım edilmektedir. Bu paranın nasıl kullanılacağını gösteren esaslara göre, büyük şehir merkezlerinde işçiler için konut yapımının önlenmesine çalışılacak, eğer mutlaka yapılması gerekiyorsa, o zaman da, şehir civarındaki arsalar bu amaca ayrılacaktır. Bölge Plânlama büroları, amaca uygun kuruluş yerlerinin seçiminde genel olarak rol oynamaktadırlar.

Son olarak, devlet yardımı ile yürütülen bir sosyal konut programı da vardır. Merkezî ve bölgesel idareler her bir program için önemli paralar ayırırlar.

Tecrübeler göstermiştir ki, kalkınma bölgelerinde yeni sınaî teşebbüslerin kurulması, geniş ölçüde, bu bölgelere yerleşmek üzere gelen işçilerin ve personelin yeniden iskânına imkân verecek ölçüde konut yapımına bağlıdır. Aynı zamanda, belli bir nüfusun yaşadığı yerler arasında sıkı bir bağlılık kurabilmekte, özel mülkiyet çok önemli bir rol oynar. Böylece faal bir konut politikası bölgenin iktisadî kalkınması ve plânlaması ile sıkı sıkıya ilgilidir.

Devlet bütçesinden sosyal konut yapımına fon ayrılması, plânlı kalkınma esasında kaynak almaktadır. Güdülen amaç, şöylece özetlenebilir:

«Bütçe imkânları, şehir ve kasaba sınırlarına bağlı olmaksızın, plânlı kalkınma ilkelerine uygun bir şekilde kullanılmaktadır.

Özellikle konut yapımının, bölgeler ölçüsünde geniş bir dağılıma konusu yapılması, şehir merkezlerinin ilgili bölgelerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde desantralize edilmesi düşünülmektedir. Esasen çok kalabalık olan yerlerde, daha fazla nüfus toplanmasını önlemek üzere, konut yapımı şehrin civar bölgelerinde yer almalıdır. Özellikle, asıl ihtiyaç duyulan tipte konutlar yönünden büyük açığı olan bölgelerde, bu program, yeni şehir ve konut politikası ile âhenkli olarak teşvik edilmelidir. Ayrıca iktisaden az gelişmiş bölgelerde iş imkânları yaratma çabalarına paralel olarak ve özellikle bu bölgelerin ekonomik bünyelerini kuvvetlendirecek tedbirler alınırken, konut yapımı üzerinde de önemle durulmalıdır. Fazla olarak, geri kalmış bölgelerin sanayileşmesi genellikle yeter miktarda konutun varlığına bağlı olduğundan, mevcut şehir merkezlerinde toplanan nüfusu, bu merkezlerden az veya çok uzağa çekmek için tespit edilen çekim merkezlerinde konut yapımına da önem verilmelidir. Aynı durum, gelişme potansiyeli olmak şartıyla, küçük ve orta büyüklükteki şehirlerle, şehirler civarındaki köysel topluluklar için de vardır. Amaçlara uygun bölgelerdeki iskân faaliyetine yardımda bulunmanın bu köylerin ekonomik bünyesini kuvvetlendireceği düşünülmektedir. Bununla beraber, daha iyi bir ekonomik bünye, dengeli kalkınma bakımından arzu edilmektedir. Bu yönde bir gelişme memlekette genel konut durumunun daha dengeli bir şekil alması anlamına gelir.»

Federal Hükümetin bölge kalkınma politikası ile güttüğü amaçlar konut yapımının teşvik edilmesi ile, iktisadî faaliyetin canlandırılmasını sağlayan merkezî tedbirler arasında yakın bir bağlantının bulunduğunu açıkça göstermektedir.

Dengeli bir plânlı kalkınmayı sağlamak üzere atılan adımlara paralel olarak, son yıllarda merkezî hükümet tarafından konut yapımına ilâve olarak önemli malî yardımlar yapılmıştır. Bunun amacı, yeni şehirler kurmak ve büyük şehir merkezlerinden gelenlerin, yaşayacak bir ev ile çalışacak bir iş bulma imkânlarını artırdıkları mevcut toplulukları kalkındırmaktır.

Geçen Kasım ayında kurulan yeni hükümet, bugüne kadar, yapılan bölge kalkınması yardımlarına devama karar vermiştir. Hükümet 23 Kasım günü, Parlâmentoda aşağıdaki açıklamayı yapmıştır :

«Nüfusun büyük şehirlerde toplanmasını önlemek ve memleketin her tarafında yaşayan vatandaşlar için tatmin edici hayat

şartları sağlamak için, ekonomik kalkınmanın bölgeler ölçüsündeki dağılımını etkileyecek elverişli tedbirler almak zorunludur. Bu şartlar altında iktisaden gelişmemiş bölgelerle Sovyet İşgal Bölgesi sınırlarına yakın bölgelere yapılmakta olan yardımlara devam edilecektir.»

Plânlı kalkınma problemleriyle - ki bunlarla 4 cü yasama devresinin başındanberi, bugünkü adı «Federal Konut, İmar ve Bölge Plânlama Bakanlığı» olan Konut Bakanlığı görevlendirilmiştir- ilgili açıklamanın 4 cü kısmında aynı amacı ifade eden bir başka paragraf daha vardır:

«Plânlı kalkınmanın en önemli probleminden biri, büyük şehir merkezlerindeki aşırı nüfus toplanmasının önlenmesi, iktisaden geri kalmış bölgelerin kalkındırılması ve tarımsal bünyenin iyileştirilmesidir. Sosyal reorganizasyon, plânlı kalkınma ile yakından ilgilidir. Federal Hükümet, plânlı kalkınmanın başarısının, sosyal hayatımızın temel yapısını büyük ölçüde düzelteceğine inanmaktadır.»

Piyasa ekonomisine dayanan bir düzende plânlı kalkınmanın rolü, yukarda da işaret edildiği gibi,, istenilen hedefe zorlayıcı tedbirlerle değil, fakat olayların normal akışına dayanan bilinçli plânlama fiili ile ulaşmaya yönelmiş bir teşebbüs olmaktan ibaretir. Bu ise, bütün ilgililerin işbirliği yapmasını ve karşılıklı anlaşmalarını gerektirir. Sağlam bir bölge yapısı elde etmek için alınacak tedbirin başarılı olmasında en hayati faktör, Federal Konut Bakanı Mr. Lücke'nin dediği gibi, bölge plânlaması için bir ideal hedefin bulunmasıdır. Bunun anlamı, Almanya'da insanların yararlanacağı; kişisel özgürlük, güvenlik ve sosyal sigorta gibi temel hakların tamamiyen kabul edildiğini gösteren, daha geniş sosyal karakteri olan fiikirlere dayanan bir bünyenin yaratılmasıdır. Bu düşüncenin esas hedefi, Federal Almanya'nın mümkün en iyi şekilde kalkınmasını sağlamak, insanla çevresi arasında sağlam bir bağlantı kurmaktır. Bunun anlamı, iş bulma şansını artırmak; büyük şehir merkezlerindeki aşırı nüfus toplanmasını önlemeyi ve geri kalmış bölgelerdeki iktisadî faaliyeti canlandırmayı gerektiren dengeli bir iktisadî ve sosyal bünye yaratmaktır.

İdeal hedef, bölge plânlaması alanında alınacak bütün tedbirler ve konular için örnek olmalıdır. Hayat şartlarında beraberliği sağlamak üzere, plânlı kalkınma, bütün Almanya'da aşağı yukarı aynı hayat standartları sağlamalı; iktisadî kalkınmada aynı ilke-

ler hareket noktası olarak alınmalı, aynı kamusal hizmetler her tarafta sağlanmalıdır. Nüfusun yoğun olduğu bölgelerle yeter derecede gelişmemiş olan bölgeler arasındaki gerginliğin istenilen derecede azaltılması, bölge kalkınma politikasından beklenen görevdir.

Bilinçli bir politika haline gelen bölge kalkınması, devletin malî imkânlarıyla geçekleşebilir. Devlet, bütçeden her yıl en az 4 milyar Markı, plânlı kalkınmada özel sektörün kazırladığı projelerin finansmanı için sarfetmektedir. Bununla beraber, eyaletlerle mahallî idarelerin kendi başlarına giriştikleri bölge kalkınma projeleri için yapılan yardımın, merkezî hükümetin verdiğiinden daha fazla olduğu sanılmaktadır. O halde, atılan adımların, hem merkezî hükümet seviyesinde, hem de eyaletler seviyesinde ahenkleştirilmesi gereklidir.

Bu amaca hizmet etmek üzere kamusal kaynaklardan ayrılan paraların en verimli şekilde kullanılmasını sağlamak üzere memleketin her tarafında, atılan adımlar arasında ahenk ve bölge kalkınması ile görevli kurumlar arasında işbirliği sağlamak, yeknasak bir temel programın varlığın gerektirmektedir. Böyle bir program, alınacak çeşitli tedbirlerin ve kalkındırılacak bölgelerin bulunması ve seçilmesinde gözetilecek şartlar bakımından bir yeknasaklık sağlar.

Şunu da ilâve etmeliyim ki, Avrupa seviyesinde gelişen, iktisadî işbirliği; bölge kalkınması ve plânlamasından sorumlu olanların, yeni ve önemli yüklenimler altına girmesini gerekli kılacaktır. Avrupa İktisadî Komisyonu toplantısında, geçen Aralık ayında Brüksel'de bölge iktisadî kalkınma politikasını tartışmak üzere biraraya gelen 300 den fazla uzman huzurunda bu nokta açıkça belirtilmiştir.

Kuzeyde, Shleswick-Holstein'dan Güneyde Sicilya'ya kadar bütün Batı Avrupa ülkelerinde önemli bünye farkları göze çarpmaktadır. Tarım bölgeleriyle sanayi merkezlerinin kalkınması arasındaki boşluğun daha fazla genişlememesini sağlamak, bölgeler arasında daha dengeli bir kalkınma sağlamak; devlet sınırlarını aşan iktisadî gelişmenin ve plânlı kalkınmanın görevi olacaktır.